

efter den nuværende Retsstilstand, udtaler man sig paa en saadan Maade om det hele Forhold — og selv den ærede Ordfører udtalte sig paa en saadan Maade — at jeg paa ingen Maade vil slutte mig taus dertil ved en Afstemning. — Jeg skal endnu, førend jeg gaar ind paa Realiteten, gjøre en Bemærkning om den ofte omtalte Dagsorden. Naar man taler om denne Dagsordens større eller mindre bindende Kraft for Landsthinget, saa skal jeg bemærke, at af dem, der i 1856 stemte over Dagsordenen i dette Thing, er nu, troer jeg, ikke flere end 6 Medlemmer af Landsthinget (En Stemme: 4). Nei, der er 6, ialfald er der 5, idet der er En med Navnet Hansen, som jeg ikke er ganske sikker paa. Af disse 5 Medlemmer, som jeg er sikker paa, stemte En ikke, hvormod jeg seer for mig — mig selv iberegnet — 4, som stemte for Dagsordenen. Under en saa stor Forandring, som der siden er skeet med Hensyn til Landsthinget, og som endogsaa er bevirket ved en Forandring af Grundloven, kan jeg paa ingen Maade i denne Dagsorden see noget Bindende for det nuværende Landsthing. Men, forsaavidt man heraaber sig paa Dagsordenen — og dette gjør jeg gjældende mod mig selv — maa man tage den i dens Heelhed, og kan ikke heraabe sig paa et enkelt Punkt i den. Dagsordenen af 1856 gif. ikke alene ud paa, at Fæsteforholdet skulde fjernes ved en Tvangslov, men den indeholdt tillige den bestemte Anvisning, at der skulde tildeles Fæstefamilierne en Deel af Værdien. Det var jeg med at stemme for, og jeg stemmer nu imod det og taler imod det. Men vi skulle aabent erkjende, hvad der er skeet: Der er skeet et stort Omslag i Betragtningen af disse Forhold. Dette Omslag er tildeels skeet derved, at man har seet, at de praktisk have ordnet sig eller nærmet sig til at ordne sig bedre, end man havde ventet, og naar det ærede Medlem, som nu har forladt Salen (David), beklagebe, at man ikke havde taget Hensyn til de statistiske Oplysninger, saa har Landsthinget netop gjort opmærksom paa det statistiske Hoveddatum, nemlig hvormange Fæstegaarde der var for endeel Ar siden, og hvormange der er tilbage. Det er Hovedsagen, og hvad angaaer et andet

statistisk Punkt, saa befandt det ærede Medlem, idet han vilde klare Andres Misforstaaelser, sig selv i den allerstørste Misforstaaelse af, hvad der igaar her blev sagt. Der er som sagt skeet et Omslag, fordi den frivillige Overgang har været stærkere, end man havde troet. Men der er ogsaa skeet et Omslag i selve Retsbetragtningen. Man er efterhaanden kommen til at anerkjende, at, hvad der i Virkeligheden er en paa historiske Betragtninger bygget Billighed, det var indtil en vis Grad blevet forverlet med den strenge juridiske Ret, og den Ret, som man betegnede som en Medietendomsret for Fæsterne eller paa anden Maade, overhovedet den juridiske Ret, ifølge hvilken der for dem kunde kræves en bestemt Andeel af Fæstegodsets Værdi: denne Ret betragte de Allerfleste nu ikke længere som eksisterende, og jeg selv troer ikke heller, at den eksisterer. Jeg sagde, at det var en paa en historisk Betragtning grundet Mening om, hvad der var billigt, og det er just denne fuldkomment gyldige Billighed, som ikke kan eller bør fraviges, der — forekommer det mig — til en vis Grad igaar blev fornægtet. Der foreligger et Lovforslag, som væsentligst stiller sig Selveidendommens Fremme som Formaal, men fra enhver saadan Lov er det Spørgsmaal aldeles uadskilleligt: hvorledes kan det tilbageværende Fæstegods forvandles til Selveiendom, medens det væsentligst vedbliver at behøves og bestiddes af den samme Befolkning og de samme Familier, som nu besidde det? Overgangen til Selveiendom af de nogle Tusinde Fæstegaarde, der ere tilbage, har ikke den Betydning for os, at vi kunne sige: den ville vi fremme, men vi bryde os ikke om de nogle Tusinde Familier, der sidde paa Gaardene. Disse nogle Tusinde Fæstefamilier ligge os ligesaa meget paa Sinde, og vi maae derfor, naar vi tale om en Fæstelov, sige: hvorledes komme vi til en Fæstetvangslov, der dog tilsidst gjør Noget for disse Familier, som vi ikke med aldeles uviste Udsigter for dem ville kaste bort fra den Livsstilling, de nu indtage? Kunne vi ikke finde en saadan Lov, da maae vi sige: lad saa Lovgivningen hvile, og lad os see om det ikke kan gaae af sig selv. Det er min